

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารจัดการขยะชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

The Roles of Sub District Administration Organization in Sustainable Waste Management in The Local Communities with The Case Study Of Khu Mueang Sub District Administration Organization, Nong Bua Daeng District, Chaiyaphum Province

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สุกัญญา เอ็มอัมธรรม, มัทนา บัวศรี, เปาซี วานอง, อัญญา แสงแก้ว, เว่ย หยาง, ปัญญาศักดิ์ แสงอ่อนแก้ว และสุภาพงษ์ ญาณไพศาล

Somsak Srisontisuk, Sukanya Aimimtham, Mattana Buasri, Paosee Wanong, Anchana Saengkaew, Wei Yang, Panyasack Sengonkeo and Supamong Yanpaisan

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Department of Public Administration Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University

E-mail : somsri4@kku.ac.th, sukaim@kku.ac.th, mattbu@kku.ac.th, aos_566@hotmail.com, my_ruk@hotmail.com, weiya@kku.ac.th, pppsak@gmail.com, supamong_y@kkumail.com

(Received : January 31, 2020 Revised : March 19, 2020 Accepted : March 20, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารทางการเงิน โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการจัดการขยะของชุมชนประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองมีบทบาทในการเป็นผู้นำและริเริ่มโครงการจัดการขยะให้แก่ชุมชน 2) ด้านการบริหารงบประมาณ มีการจัดสรรงบประมาณที่จำเป็นต่อโครงการอย่างเพียงพอและเหมาะสม มีการจัดตั้งธนาคารขยะเพื่อส่งเสริมกิจกรรมคัดแยกขยะและสร้างรายได้เสริมในครัวเรือน 3) ด้านการบริหารงานทั่วไป มีการวางแผนจัดประชุมและจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนของทุกภาคส่วน

4) ด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ มีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเริ่มต้นและดำเนินโครงการ อาทิเช่น ถังขยะสำหรับแยกขยะ เครื่องมือในการแปรรูปขยะเป็นปุ๋ยหมัก เตเผาขยะ เป็นต้น และ 5) ด้านการบริหาร คุณธรรม มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายที่ประชาชนสามารถตรวจสอบความโปร่งใสได้ และมีการรายงานผล โครงการในที่ประชุมประจำเดือน ข้อเสนอแนะของการวิจัย ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองไปใช้ จะต้องมีการปรับปรุงหรือประยุกต์รูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่จะนำไปใช้ก่อน เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันทั้งสภาพแวดล้อม ทัศนคติ และความเชื่อของประชาชนแต่ละพื้นที่

คำสำคัญ: บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล การบริหารจัดการขยะชุมชน ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

Abstract

The research aims to study the roles of Khu Mueang Sub District Administration Organization in sustainable waste management in the local communities. The study is a qualitative research. It was conducted by the method of focus group, participant observation and content analysis of financial documents.

The study found that there were 5 things Khu Mueang Sub District Administration Organization did to manage waste in the local communities, which included 1) Human Resource Management (Man) Khu Mueang Sub District Administration Organization initiated the waste management program for the communities. 2) Financial Management (Money) sufficient budget allocation was conducted. Waste Bank was also founded to promote waste sorting, which helped generate additional household income. 3) Project Management (Management) meetings and trainings were organized regularly. Also, the inclusion from the local people was promoted. 4) Supply Management (Material) the equipment used in the program was well-supplied. For example, different types of bins for waste sorting, waste processing machines that turns waste into compost fertilizer and waste incinerators and 5) Good Governance (Morality) a transparent income and expenditure account for the program was created and publicized. Also, the progress report was conducted monthly in the regular meeting. Research suggestion in the use of waste management model of Khu Mueang sub district administration organization to be used must be revised or applied to suitable for context of the area. Since area is different, both the environment, attitude and belief of the people in each area.

Keywords: Roles of sub district administration organization, Waste management in communities, Sustainable success

บทนำ

ด้วยการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี รวมถึงการบริโภคของประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ขยะกลายเป็นปัญหาที่สำคัญของหลายๆ ประเทศ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะในทุกปีและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นไปอีกในอนาคต ปัจจุบันประเทศไทยมีขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอย จำนวน 28 ล้านตัน และมีแนวโน้มที่จะมีขยะเกิดใหม่อีก 26 ล้านตันต่อปี (The Waste and Hazardous Substances Management Bureau, 2017) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าขยะถือได้ว่าเป็นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญ และควรได้รับการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน

ปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดให้การจัดการขยะเป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 และจัดทำ Road Map การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย และวางระบบการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน โดยมอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผน “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทางประชารัฐขึ้น ซึ่งเป็นแผนที่กำหนดแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนโดยทั่วไปให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการลดขยะที่ต้นทางเพื่อวางรากฐานการดำเนินการจัดการขยะให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งร่วมกับสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการจัดการขยะทุกประเภท (Buranasingh, 2017) แต่พบว่าในทางปฏิบัติแล้วยังคงมีปัจจัยอีกหลายปัจจัยที่ทำให้นโยบายดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ อาทิเช่น ปัญหาด้านการบริหารบุคลากรในองค์กร ปัญหาด้านงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือในการขนส่งและกำจัดขยะไม่เพียงพอ การขาดความร่วมมือและความตระหนักจากประชาชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการในการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง เป็นต้น (The Ministry of Natural Resources and Environment, 2017) ซึ่งเป็นที่มาของงานวิจัยในครั้งนี้ที่ต้องการค้นหาคำตอบประกอบความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะ เพื่อนำมาขยายผลให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง เป็นอีกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่เดิมมีการกำจัดขยะโดยการเผาด้วยเตาเผาขยะ ต่อมาในปี 2558 ได้มีนโยบายในการคัดแยกขยะในครัวเรือนอย่างจริงจัง เนื่องจากก่อนหน้านี้ชุมชนในตำบลคูเมืองประสบปัญหาการจัดการขยะที่ไม่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนและสุขภาพของประชาชน จึงทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองเข้ามามีบทบาทที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการจัดการขยะชุมชน โดยมีการเริ่มต้นโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล จุดแรกที่บ้านภูมิมะค่า หมู่ 16 โดยกำหนดวิสัยทัศน์ “ภูมิมะค่าบ้านสะอาด ชาวนวลาคัดแยกขยะ” เพื่อเป็นหมู่บ้านที่ปลอดขยะ และมีการจัดอบรมประชาชนในการแปรรูปขยะเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งโครงการเหล่านี้เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง ได้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ และสร้างจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด ความเรียบร้อยของครัวเรือนตนเองและในชุมชน นอกจากนี้

ยังเป็นการสนองนโยบายของทางรัฐบาลที่ให้จัดทำโครงการ “เมืองสะอาด คนในชาติมีสุข” โดยองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองจัดกิจกรรมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาด น่าอยู่ ปลอดภัย ร่วมกับคณะผู้บริหาร ข้าราชการ ลูกจ้าง ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกส่วน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงานและสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดในชุมชน (Khu Mueang Subdistrict Administration Organization, 2019) ซึ่งในปัจจุบันการบริหารจัดการขยะชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า 5 ปี และมีการวางแผนโครงการในระยะยาวด้วยการการวางรากฐานที่แข็งแกร่ง ปลุกฝังแนวคิดการบริหารจัดการขยะให้แก่เยาวชนในชุมชน โดยมีการก่อตั้งสภายูวชนขึ้นเพื่อสานต่อโครงการที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความแตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ที่สามารถสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชน และมีการทำงานเชิงบูรณาการอย่างเป็นระบบที่มุ่งเป้าหมายเดียวกัน ตลอดจนได้รับรางวัลให้เป็นพื้นที่ต้นแบบที่มีรูปแบบการจัดการขยะชุมชนที่เหมาะสมจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองเป็นสถานที่ศึกษาดูงานให้แก่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ด้วยเหตุผลดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางและขยายผลแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ และทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในวงกว้างต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนอย่างยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองต่อการบริหารจัดการขยะชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยคณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยดังนี้

1. **พื้นที่ในการวิจัย** ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยทำการศึกษาและเก็บข้อมูลในบริเวณองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองซึ่งแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 17 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเหมือดแอ่ บ้านหนองแพ้ง บ้านโนนจั่ว บ้านโนนตู บ้านใหม่ห้วยกนา บ้านห้วยกนา บ้านปากห้วยเตือ บ้านท่าข่อย บ้านโนนสวนปอ บ้านโนนตาปู่ บ้านโนนคูมบ้านลาดศิลาทอง บ้านโนนตูพัฒนา บ้านคูเมือง บ้านท่าข่อยพัฒนา บ้านภูมิมะค่า และบ้านห้วยกนาเหนือ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองเข้าไปมีบทบาทในการบริหารจัดการขยะทุกหมู่บ้าน ตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

2. แหล่งที่มาของข้อมูล

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อยจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 8 ท่าน และจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของคณะผู้วิจัย

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้จากหนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะชุมชน

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง โดยเป็นการพิจารณาตัดสินใจของคณะผู้วิจัยเอง ซึ่งลักษณะผู้ให้ข้อมูลหลักมีความหลากหลายมาจากทุกภาคส่วน และเป็นผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholders) กับโครงการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งได้แก่

3.1 ส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง ผู้อำนวยการกองการศึกษา และนักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

3.2 ส่วนของผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 16 (บ้านภูมิมะค่า) และหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคูเมือง

3.3 ส่วนของประชาชน ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้บริหารจัดการธนาคารขยะตำบลคูเมือง ได้แก่ ประธานกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิล เลขานุการธนาคารขยะรีไซเคิล และற்றுญิกธนาคารขยะรีไซเคิล

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการจัดการสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่มาจากทุกภาคส่วนจำนวน 8 ท่าน โดยใช้หลักการถอดแบบบทเรียนแบบการทบทวนหลังการปฏิบัติ (Retrospective technique) ซึ่งเป็นเทคนิคการถอดบทเรียนเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือการดำเนินงานที่กำหนดไว้แล้ว โดยเป็นการรวบรวมความรู้ในระยะยาวของผู้เกี่ยวข้องและผู้ดำเนินโครงการเพื่อมองไปสู่อนาคต โดยวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้หลังการดำเนินงาน เพื่อสร้างความตระหนักในการเรียนรู้ นำบทเรียนที่ได้ไปใช้ในโครงการต่อไป โดยแบ่งขั้นตอนของกระบวนการดำเนินการได้เป็น 5 ขั้นตอน

4.1.1 ขั้นเตรียมความพร้อม เป็นเตรียมสถานที่ กระบวนการเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ จะใช้ในการเก็บข้อมูล

4.1.2 ขั้นเตรียมความเข้าใจ เป็นการทำความเข้าใจในการเก็บข้อมูลและ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย กระบวนการในการวิจัย ตลอดจนบทบาทของผู้เข้าร่วม ก่อนที่จะเริ่มกระบวนการถอดบทเรียน ในขั้นถัดไป

4.1.3 ขั้นเตรียมความทรงจำ เป็นการถามคำถามพื้นฐาน เพื่อให้เห็นและเข้าใจที่มาที่ไปของการทำงานร่วมกันและตรงกัน ทั้งแรงจูงใจที่มาทำโครงการมาร่วมงาน เป้าหมายที่ต้องการ กิจกรรมที่ทำ ผลที่เกิดขึ้น และจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์บทเรียนในขั้นต่อไป

4.1.4 ขั้นค้นหาความสำเร็จที่เกิดขึ้น เป็นชุดคำถามเพื่อการวิเคราะห์ แยกแยะให้เห็น ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจริง และเปรียบเทียบกับผลที่คาดหวังตามวัตถุประสงค์ ซึ่งต้องการข้อมูลที่เป็น สภาพการณ์ที่ปรากฏขึ้นจริง ไม่ใช่ความคิด หรือความรู้สึก

4.1.5 ขั้นสังเคราะห์บทเรียน หลังจากที่อยู่เหตุผลแล้วว่า ผลที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะอะไร และร่วมกันสรุปบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองต่อการบริหารจัดการขยะชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ตลอดจนร่างองค์ประกอบที่ส่งผลให้การบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองประสบความสำเร็จ

4.2 แบบสังเกต (Observation) ทั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยคณะผู้วิจัยเข้าไปใช้ชีวิต สร้างปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มประชาชนที่คณะผู้วิจัยทำการวิจัย เพื่อที่จะเอื้อให้คณะผู้วิจัยสามารถเรียนรู้ถึงภูมิปัญญา ทักษะคติ ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมในชุมชนศึกษานั้นๆ ได้อย่างละเอียด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทำกระรุธของตำบลเมือง เพื่อใช้ในงานประเพณีแห่กระรุธของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การลงเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเมือง โดยมีระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 เดือน ระหว่างเดือนกันยายน 2562 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2562 ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การรวบรวมข้อมูล 2 รูปแบบดังนี้

5.1.1 การสนทนากลุ่มย่อย คณะผู้วิจัยได้จัดประชุมสนทนากลุ่ม ณ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึกการประชุม และกระดานไวบอร์ด

5.1.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมในกิจกรรมทำกระรุธของตำบลเมือง พร้อมทั้งเปิดเผยตัวเองว่าเป็นผู้วิจัย โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ เครื่องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง และแบบจดบันทึกการสังเกต

5.2 การวิจัยเชิงเอกสาร โดยคณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเมือง เพื่อศึกษารูปแบบการใช้งบประมาณ ความพอเพียงของงบประมาณ และความเหมาะสมในการใช้งบประมาณ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากทีคณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูล จะเหมือนเดิมหรือไม่ 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกตหรือสัมภาษณ์ และ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดของ Sammapetch (2016) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารการพัฒนาในระบบราชการ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยมีวิธีการหลักที่ใช้ 2 วิธี คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ (Interpretation) ซึ่งได้จากการสนทนากลุ่ม สังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น หลังจากนั้นทำการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

โดยการเขียนเป็นประโยคหรือข้อความตามกรอบแนวคิดทฤษฎี 2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสารงบประมาณ

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการบริหารจัดการขยะชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

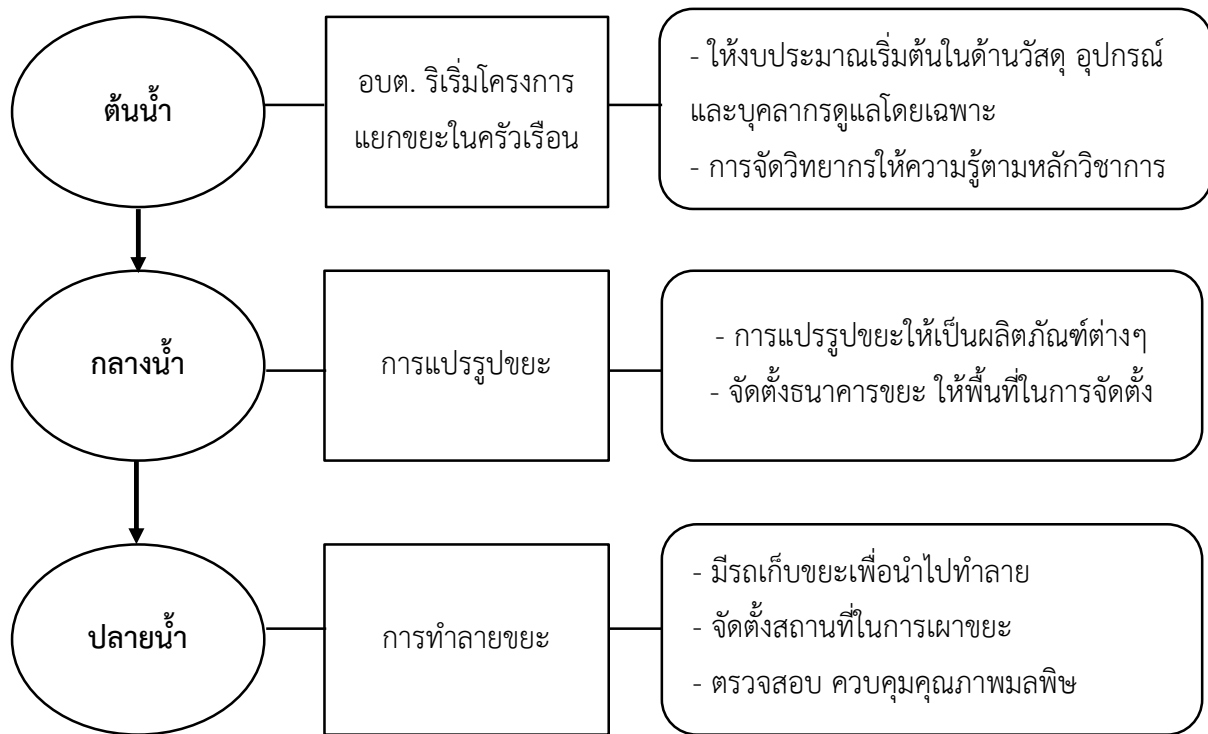
จากผลการวิจัยพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองมีรูปแบบการบริหารจัดการขยะชุมชนอย่างครบวงจรโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1.1 ขั้นการจัดการขยะต้นน้ำ มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ 3ช: ใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่ หรือ 3Rs: Reduce reuse recycle ให้เป็นรูปธรรมและเกิดผลสัมฤทธิ์ โดยใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน และวัด เป็นตัวช่วยในการส่งเสริมกิจกรรม มีการส่งเสริมสนับสนุนทั้งงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการเริ่มต้นโครงการ เช่น ตาข่ายแยกขยะ ตระแกรกล้อมต้นไม้เพื่อใช้ทำปุ๋ยหมัก ตลอดจนมีการบริหารจัดการให้บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการขยะในชุมชนโดยตรง และทำการอบรมให้ความรู้การคัดแยกขยะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการให้แก่ประชาชนทั่วไป

1.2 การจัดการขยะกลางน้ำ มีการแปรรูปขยะให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ และเพิ่มแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนคัดแยกขยะที่สามารถรีไซเคิลได้ออกจากขยะที่ต้องนำไปทำลาย ซึ่งสามารถนำมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินหรือสิ่งของอุปโภคบริโภคได้ โดยมีการจัดตั้งธนาคารในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองและมีงบประมาณในการเริ่มตั้งโครงการให้แก่ธนาคารขยะ ตลอดจนส่งเสริมให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจากประชาชนในชุมชน

1.3 ขั้นการจัดการขยะปลายน้ำ เป็นกระบวนการสุดท้ายในการจัดการขยะชุมชน โดยมีขยะในการรวบรวมขยะที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์หรือรีไซเคิลได้ มีเตาเผาขยะที่ใช้ทำลายขยะแทนการฝังกลบ ตลอดจนมีระบบตรวจสอบและควบคุมคุณภาพมลพิษทางสิ่งแวดล้อมไม่เกินมาตรฐาน

ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการสรุปและจัดทำแผนผังรูปแบบการบริหารจัดการขยะชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการขยะชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง

(Source: Research team, 2020)

2. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนอย่างยั่งยืน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการจัดการขยะของชุมชนประกอบด้วย 5 ด้านคือ

2.1 ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man) โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองมีบทบาทในการเป็นผู้นำให้แก่ชุมชนในโครงการจัดการขยะ ตลอดจนมีการวางแผนกำลังคน การแสวงหาบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการขยะโดยเฉพาะ มีการจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการขยะแก่บุคลากรในองค์กรและประชาชน และจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

2.2 ด้านการบริหารงบประมาณ (Money) โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองมีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณที่จำเป็นต่อโครงการอย่างเพียงพอและเหมาะสม ซึ่งงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

2.2.1 ส่วนของงบบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง มีการจัดสรรงบประมาณในส่วนของเงินเดือนพนักงานส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้ยังมีค่าตอบแทนสำหรับพนักงานที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงานจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ คนงานประจำเตาเผาขยะ คนงานขับรถขยะ คนงานประจำรถขนขยะ โดยสามารถสรุปได้ว่างบประมาณด้านนี้จะ

งบประมาณที่มีอัตราที่ค่อนข้างแน่นอน เนื่องจากเป็นงบประมาณที่จำเป็นต้องจ่ายทุกเดือนให้แก่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ซึ่งเป็นบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง ทำให้งบประมาณในด้านนี้มีความจำเป็นอย่างมากและต้องจัดสรรให้พอเพียงแก่ความต้องการของชุมชน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างราบรื่น รวดเร็ว และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2.2.2 ส่วนของงบดำเนินงาน องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง มีการจัดสรรงบประมาณ เป็น 3 ส่วน คือ 1) ค่าตอบแทนผู้ปฏิบัติราชการอันเป็นประโยชน์แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ 2) ค่าใช้สอยทั่วไปที่เกี่ยวกับการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และ 3) ค่าวัสดุที่ใช้ในการบริการจัดการขยะมูลฝอย โดยสามารถสรุปได้ว่างบประมาณด้านนี้จะเกี่ยวกับจะมีความยืดหยุ่นค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นงบประมาณที่ตั้งขึ้นเพื่อใช้สนับสนุนการดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย แต่ในขณะเดียวกันงบประมาณในส่วนนี้ก็ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะทำให้เกิดการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน เนื่องจากงบประมาณส่วนนี้แบ่งมาเป็นค่าใช้จ่ายให้แก่ชุมชนในการศึกษาดูงาน และจัดการอบรมการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ตลอดจนมีการจัดสรรงบประมาณซื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเบื้องต้นแก่ชุมชน ตลอดจนงบประมาณในการจัดตั้งธนาคารขยะเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ประชาชนในชุมชนสามารถนำขยะที่สามารถรีไซเคิลได้มาแลกเปลี่ยนเป็นเงิน ทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดการตื่นตัว และมีความกระตือรือร้นในการจัดการขยะและแยกขยะที่สามารถขายได้ ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

2.2.3 ส่วนของงบลงทุน มีการจัดสรรงบประมาณในส่วนครุภัณฑ์ก่อสร้าง และค่าปรับปรุงต่อเติมอาคารเตาเผาขยะและบริเวณโดยรอบ ซึ่งปัจจุบันทั้งรถเก็บขยะและสถานที่ในการเผาขยะถือว่ามีความเพียงพอในการกำจัดขยะของชุมชนได้เป็นอย่างดี

2.3 การบริหารงานทั่วไป (Management) โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองมีบทบาทในการวางแผนการดำเนินงานให้การจัดการขยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีบทบาท 2 ส่วน คือ

2.3.1 การดำเนินการตามนโยบายจากทางรัฐบาลที่ให้จัดทำโครงการ “เมืองสะอาด คนในชาติมีสุข” โดยส่งเสริมให้หมู่บ้านทุกหมู่บ้านในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองคูเมือง นำเอาโครงการธนาคารขยะฯ ไปดำเนินการในชุมชน และได้ดำเนินการจัดให้มีการประชุมในเรื่องของการบริหารจัดการขยะ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านได้มีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โดยมีการนำเสนอผลการดำเนินงานที่ผู้ใหญ่บ้านได้มีการบริหารจัดการขยะของหมู่บ้านอยู่แล้ว และได้เสนอของบประมาณมายังองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองให้สนับสนุนในด้านต่างๆ เมื่อมีการกำหนดนโยบายแล้ว ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีการชี้แจงให้ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านของตนนั้น เข้าใจถึงปัญหา และเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยการเข้ามาเป็นสมาชิกของธนาคารขยะ โดยสมาชิกจะได้รับการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ในการแยกขยะ

2.3.2 การวางระบบสายงานบังคับบัญชา ในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองมีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินโครงการที่มาจาก

ประชาชนในชุมชน โดยมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนของทุกภาคส่วน

2.4 การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองมีบทบาทในการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเริ่มต้นและในการดำเนินโครงการ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.4.1 วัสดุอุปกรณ์ประเภทที่ชุมชนไม่สามารถจัดซื้อได้ด้วยตนเอง ในช่วงเริ่มต้นของการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองนั้น จะใช้วิธีการในลักษณะฝึกลบทำให้เกิดปัญหาไม่มีพื้นที่จะฝึกลบ ส่งผลให้มีกลิ่นเหม็นจากขยะไปทั่วชุมชน ด้วยเหตุนี้ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองเกิดแนวความคิดการจัดการขยะโดยการเผาขึ้น และผลจากการใช้เตาเผาขยะจึงส่งผลให้การจัดการขยะในช่วงเริ่มต้นเป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพในการจัดการขยะมากยิ่งขึ้น

2.4.2 วัสดุอุปกรณ์ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจัดซื้อมาเพื่อสนับสนุนเป็นรายบุคคล หลังจากที้องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองได้ดำเนินการจัดการขยะโดยใช้เตาเผาขยะ แต่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองยังคงมองว่าการใช้เตาเผาขยะยังคงเป็นการจัดการขยะที่ปลายทาง จึงเกิดเป็นแนวคิดในการที่จะให้เกิดการกำจัดขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยเน้นในเรื่องให้ชุมชนสามารถคัดแยกขยะตั้งแต่อยู่ในครัวเรือน และกำจัดขยะอินทรีย์โดยการแปรรูปให้เป็นปุ๋ย โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดหาอุปกรณ์ในการเริ่มต้นโครงการ เช่น ถังน้ำ ตาข่าย เป็นต้น และในช่วงเริ่มต้นนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลยังได้มีการเปิดอบรมให้ความรู้ในวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการบริหารจัดการขยะอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการแต่บุคลากรและชุมชน

2.4.3 วัสดุประเภทการก่อสร้างสถานที่เพื่อการดำเนินการจัดการขยะ หลังจากทีชาวบ้านเข้าใจและนำแนวทางการจัดการขยะตามที่ได้รับการอบรมจากองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองไปปฏิบัติแล้วนั้น ในหมู่บ้านจึงเกิดมีการพัฒนาร่วมกันเกิดเป็น “ธนาคารขยะ” เป็นที่ที่จะรับซื้อขยะจากชุมชน ซึ่งธนาคารขยะนี้เองก็ได้รับการสนับสนุนด้านการก่อสร้างจากองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง เพื่อให้การดำเนินการของธนาคารขยะได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น

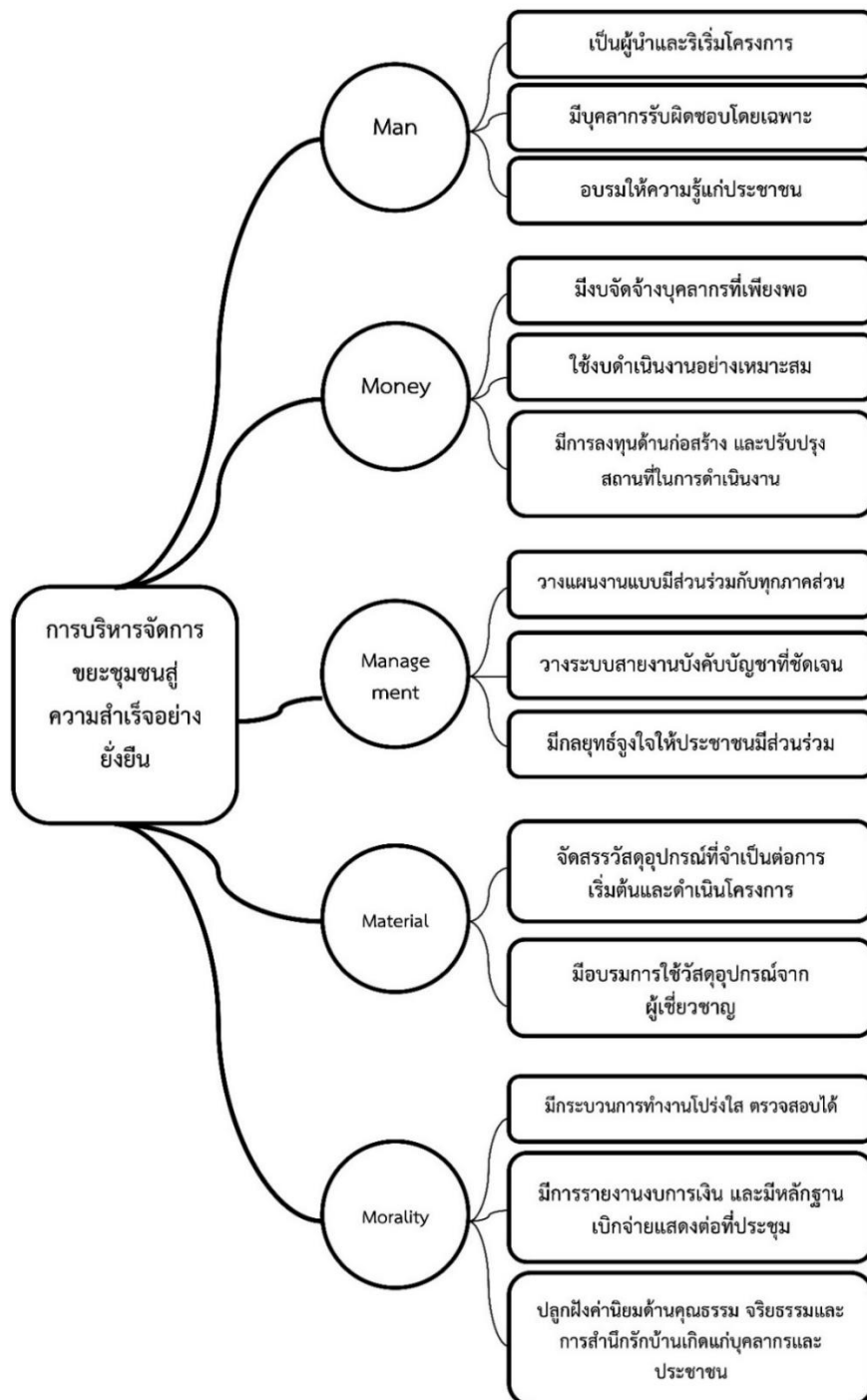
2.5 การบริหารคุณธรรม (Morality) โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองมีบทบาทในการส่งเสริมการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมทั้งภายในองค์กรและให้แก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งมีแนวทางในการบริหารคุณภาพดังนี้

2.5.1 องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง ได้มีการนำหลักการบริหารคุณธรรมหรือจริยธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์สุจริตมาใช้ในการปฏิบัติงาน มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการรายงานในที่ประชุมประจำเดือน มีหลักฐานใบเสร็จยืนยัน ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

2.5.2 องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง มีการปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ สะท้อนความสำเร็จได้จากในบางกิจกรรมถึงแม้จะไม่มีค่าตอบแทนหรือค่าตอบแทนน้อยแต่บุคลากรทุกคนก็มีความเต็มใจที่จะทำด้วยจิตสำนึกและด้วยความผูกพันในบ้านเกิดของตนเอง

5.3 มีการจัดกิจกรรมหรือโครงการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกร่วมใจพัฒนาชุมชนให้สะอาดปราศจากขยะ ซึ่งจะเห็นได้จากการปลูกฝังค่านิยมเรื่องขยะตั้งแต่วัยเด็ก โดยให้ครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้สร้างจิตสำนึกและระเบียบวินัยในโรงเรียน

โดยสามารถสรุปบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารจัดการขยะชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขยะชุมชน
(Source: Research team, 2020)

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามประเด็นได้ดังนี้

บทบาทด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองประสบความสำเร็จ เนื่องมาจากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง มีการบริหารงานและวางแผนงานให้แก่บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปลูกฝังแนวคิดและวิสัยทัศน์ขององค์กรให้แก่บุคลากร ตลอดจนมีการบริหารที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hongthong & Udomsub (2016) ที่พบว่าผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถเปลี่ยนแปลงและปรับตัวไปในทิศทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต โดยต้องมองเห็นปัญหาขององค์กรและพร้อมที่จะปรับตัว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยการสร้างความร่วมมือคนในองค์กร และการสร้างวัฒนธรรมเชิงบวกที่สะท้อนถึงทัศนคติของบุคลากรในองค์กร

บทบาทด้านงบประมาณเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองประสบความสำเร็จ เนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองมีการจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการขยะในชุมชนอย่างเพียงพอ ถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ยังได้จัดสรรงบประมาณในการจัดตั้งธนาคารขยะเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนสามารถนำขยะที่สามารถรีไซเคิลได้มาแลกเปลี่ยนเป็นเงิน ทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดการตื่นตัว และมีความกระตือรือร้นในการจัดการขยะและแยกขยะที่สามารถขายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Woracchitsanupong (2017) ซึ่งพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนมีความจำเป็นที่จะพึงพาศักยภาพทั้งของหน่วยงานจากเทศบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยศักยภาพของเทศบาลคือด้านงบประมาณที่จำเป็นต้องจัดสรรให้แก่ชุมชน ทั้งในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการขยะ รถเก็บขยะ แหล่งฝังกลบ ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจให้แก่ประชาชนได้มีส่วนร่วมและเกิดผลประโยชน์ร่วมกัน โดยทางเทศบาลมีการจัดตั้งธนาคารขยะ เพื่อให้ประชาชนจัดการแยกขยะในครัวเรือนของตนเองก่อน แล้วคัดเลือกขยะเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อนำมาขายให้แก่ธนาคารขยะ ซึ่งจะเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการคัดแยก และทำลายขยะของเทศบาลลงได้อีกหนึ่งทาง ตลอดจนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนด้วย

บทบาทด้านการบริหารงานทั่วไปเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองประสบความสำเร็จ เนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองมีรูปแบบของการบริหารจัดการที่ชัดเจน โดยมีการวางแผนการดำเนินงานโครงการไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี มีการแบ่งภาระงานกันอย่างชัดเจน มีการวางกลยุทธ์ในการบริหารงานให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการธนาคารขยะจากประชาชนในชุมชน ตลอดจนมีการสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบผ่านผู้นำชุมชน ประชาชน โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็ก กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และเยาวชนในชุมชน ทำให้การบริหารจัดการเกิดความยั่งยืนและต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tussanapaiboon (2017) ที่พบว่าการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถประสบความสำเร็จได้ต้องมีกลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการที่ดี โดยต้องมีการพัฒนาการจัดทำแผนจัดการขยะของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการประชุมวางแผนการบริหาร มีการแบ่งภาระงานกันอย่างชัดเจน โดยต้องเกิดจากกระบวนการภายในองค์กรและการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานและวางแผน จึงจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการขยะชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

บทบาทด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการขยะขององค์กรบริหารส่วนตำบลคูเมืองประสบความสำเร็จ เนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองได้มีการสนับสนุนอุปกรณ์ ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดการขยะต้นทาง คือมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการให้แก่ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อเป็นการสร้างการเริ่มต้นให้เกิดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ขั้นตอนกลางทาง ได้มีการสนับสนุนการดำเนินงานของธนาคารขยะ ในด้านการก่อสร้างอาคารเช่น อาคารสำนักงาน หลังคากันฝน เป็นต้น เพื่อสร้างความอำนวยความสะดวกให้กับคณะทำงานธนาคารขยะ และชาวบ้านผู้มาใช้บริการ และในขั้นตอนการจัดการขยะปลายทาง องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองได้มีการจัดซื้อเตาเผาขยะไร้มลพิษมีการจ้างบุคลากรมาดำเนินการ เพื่อจัดการขยะที่เหลืออยู่ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการขยะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Satidworahirun (2014) ที่พบว่าแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้ประสบความสำเร็จนั้นผู้บริหารจะต้องจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นให้เพียงพอสำหรับใช้ในการบริหารจัดการขยะ ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักรที่ทันสมัยถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรและประชาชนในการใช้วัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักรนั้น ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการขยะเกิดความรวดเร็วและมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้นส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในอนาคตต่อไป

บทบาทด้านการบริหารคุณธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการขยะขององค์กรบริหารส่วนตำบลคูเมืองประสบความสำเร็จ เนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง ได้มีการนำหลักการบริหารคุณธรรมหรือจริยธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริตมาใช้ในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และยังมีการปลูกฝังจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อถิ่นบ้านเกิดให้แก่บุคลากรในองค์กรและประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srivichai et al. (2014) ที่พบว่าการบริหารจัดการขยะที่ดีนั้นต้องนำหลักคุณธรรม จริยธรรมเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ไม่ให้เกิดความโลภ ความคดโกง และรู้จักพอ ซึ่งจะทำให้กระบวนการในการบริหารงานเกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เนื่องจากทุกคนรู้จักพอเพียงและคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ควรมีการบริหารงานและวางแผนงานโดยกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน มีการปลูกฝังแนวคิดและวิสัยทัศน์ขององค์กรให้แก่บุคลากร ตลอดจนมีการอบรมความรู้ที่ถูกต้องหลักวิชาการให้แก่บุคลากรและประชาชนทั่วไป

1.2 ด้านงบประมาณ ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการขยะโดยเฉพาะให้เพียงพอต่อการดำเนินงานและการจัดจ้างบุคลากร ตลอดจนมีงบในการลงทุนปรับปรุง ก่อสร้างสถานที่ในการดำเนินงาน

1.3 ด้านการบริหารงานทั่วไป ควรมีการวางแผนงานแบบมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน และมีกลยุทธ์จูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน และมีการวางแผนสายงานบังคับบัญชาที่ชัดเจน

1.4 ด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ ควรมีการจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเริ่มโครงการและดำเนินโครงการ ตลอดจนส่งเสริมให้มีการอบรมการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญ

1.5 ด้านการบริหารคุณธรรม ควรมีการออกระเบียบในการดำเนินงานให้มีกระบวนการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ เช่น มีการรายงานงบการเงินของโครงการในแต่ละเดือน มีหลักฐานเบิกจ่ายแสดงต่อที่ประชุมทุกครั้ง เป็นต้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้มีโครงการปลูกฝังค่านิยมด้านคุณธรรม จริยธรรมและการสำนึกรักบ้านเกิดแก่บุคลากรและประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองไปใช้ในทางปฏิบัติกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ จะต้องมีการปรับปรุงหรือประยุกต์รูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่จะนำไปใช้ก่อน เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันทั้งสภาพแวดล้อม ทัศนคติ และความเชื่อของประชาชนแต่ละพื้นที่

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

จากการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองที่องค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ตลอดจนได้ทำการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนรอบข้าง ทำให้คณะผู้วิจัยพบ องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากทฤษฎีหรือแนวคิดที่เคยศึกษา โดยคณะผู้วิจัยวิเคราะห์แล้วมีองค์ความรู้ดังต่อไปนี้

1. การเริ่มต้นโครงการการบริหารจัดการขยะของชุมชนในตำบลคูเมือง นอกจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นผู้ริเริ่มแล้ว ยังมีผู้นำชุมชนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการริเริ่มโครงการ ซึ่งเริ่มจากแนวคิดของชุมชนที่ต้องการแก้ไขปัญหาให้เล็ดลอดออก ทำให้ผู้นำชุมชนและประชาชนร่วมกันหาวิธีแก้ไข

โดยพบว่าขยะในชุมชนเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่สำคัญที่สุด โดยผู้นำชุมชนได้ไปศึกษาดูงานพื้นที่อื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะชุมชน แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มาขยายผลต่อในชุมชน สิ่งเหล่านี้เองทำให้เกิดนโยบายในการบริหารจัดการขยะชุมชนอย่างจริงจัง ส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันในทุกภาคส่วนจนทำให้การบริหารจัดการขยะชุมชนประสบความสำเร็จขึ้นมาได้ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่านโยบายดังกล่าวมีการขับเคลื่อนนโยบายที่มาจากฐานล่าง (Bottom up) กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้ร่วมริเริ่มหรือเป็นผู้กำหนดทิศทางนโยบาย ซึ่งแตกต่างจากการกำหนดนโยบายในปัจจุบันที่เป็นแบบนโยบายจากฐานบน (Top down) ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่านโยบายที่จะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนนั้น อาจจะต้องมีประชาชนหรือมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เข้าร่วมในการริเริ่ม วางแผน ดำเนินการ และประเมินผล ซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายเกิดความรู้สึกว่ามีความเป็นเจ้าของนโยบายดังกล่าว ส่งผลให้ทุกฝ่ายช่วยกันดำเนินการให้นโยบายดังกล่าวเกิดขึ้นได้จริง และมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

2. การที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะและกิจกรรมต่างๆ กับองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมืองอย่างเต็มที่ และช่วยกันดำเนินงานอย่างเต็มความสามารถ เนื่องมาจากมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันระหว่างหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในชุมชน ซึ่งสะท้อนได้จากคำกล่าวตอนหนึ่งของผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 16 ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลเคยสนับสนุนงบประมาณที่ประชาชนชาวบ้านขอไปเพื่อใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้เวลาองค์การบริหารส่วนตำบลต้องการความช่วยเหลืออะไรหรือมีโครงการจากรัฐบาลมา ชาวบ้านก็จะช่วยกันอย่างเต็มความสามารถเพื่อตอบแทนที่องค์การบริหารส่วนตำบลเคยช่วยเหลือชุมชน” (Longnam, 2019) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการตอบแทนบุญคุณซึ่งกันและกัน หรือเป็นการแบ่งปันผลประโยชน์ ส่งผลให้ทุกฝ่ายล้วนปฏิบัติต่อกันอย่างพึงพาอาศัย ส่งผลให้กระบวนการทำงานระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนประสบความสำเร็จ

กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ

รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารจัดการขยะชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ สามารถดำเนินงานและสำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์งบประมาณสนับสนุนจากสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกท่านขององค์การบริหารส่วนตำบลคูเมือง ตลอดจนประชาชนในชุมชนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

สุดท้ายขอขอบคุณความดีอันพึงจะมีและเกิดจากงานวิจัยฉบับนี้ขอบแต่บุพการี คณาจารย์ และผู้ที่มีพระคุณทุกท่าน

References

- Buranasingh, N. (2017). *The Civil State Policy: Guidelines for Waste Management in Thailand*. Bangkok: The Secretariat of the House of Representatives. (In Thai)
- Hongthong, R., & Udomsub, T. (2016). Visionary Leadership in Leading Change Context. *Journal of Humanities, Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchaburi Rajabhat University*, 18(2), 73-87. (In Thai)
- Khu Mueang Subdistrict Administration Organization. (2019). Supporting Documents for Waste Management Information Presentation. *Chaiyaphum*: Division of Education, Khu Mueang Subdistrict Administration Organization. (In Thai)
- Longnam, C. (2019). *Guidelines for Waste Management*. Chaiyaphum Province. Interview. (In Thai)
- Sammapietch, S. (2016). *Fundamentals of Administration in the Bureaucracy*. Bangkok: Krirk University. (In Thai)
- Satidworahirun, K. (2014). Solid Waste Management System for Thapho Sub-District Administrative Organization, Muang, Phitsanulok. *Sequel Report Academic Conference and Present National and International Research at Kamphaeng Phet Rajabhat University*. P.225-231. Kam Phaeng Phet: Kamphaeng Phet Rajabhat University. (In Thai)
- Srivichai, M., Chaidaen, P. Teerapong, W., & Jaturon, K. (2014). Waste Management in the Muang-Pan Community Pan District, Chiang Rai Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 2(3), 245-254. (In Thai)
- The Ministry of Natural Resources and Environment. (2017). *National Solid Waste Management Master Plan (2016-2021)*. Bangkok: Reginal Environment Office. (In Thai)
- The Waste and Hazardous Substances Management Bureau. (2017). *Thailand State of Pollution Report 2016*. Bangkok: Pollution Control Department. (In Thai)
- Tussanapaiboon, W. (2017). Strategy Development for Waste Management of Local Government in Kamphaeng Phet. *Journal of Graduate Studies in Northern Rajabhat Universities*, 7(13), 67-82. (In Thai)
- Woracchitsanupong, W. (2017). Community Solid Waste Management Model in Dongmada Sub, District, Mae Lao District, Chiang Rai Province. *Report from the International Academic Conference, Naresuan Research Conference 13*, P,1262-1271. Phitsanulok: Naresuan University. (In Thai)